

Theoriebundel Latijn 1A

Naam:

1.	Caput 1 - Eeuwenoud en actueel	1
1.1.	Intro - Welkom in de wereld van het Latijn!	1
1.1.1.	Lingua Latina: van dialect tot wereldtaal	1
1.1.2.	De invloed van het Latijn	3
1.1.3.	Het Latijn is niet dood!	4
1.2.	Latijnse spreuken	5
1.2.1.	Latijnse zegswijzen en wijsheden	5
1.3.	Grammatica	7
1.3.1.	De uitspraak van het Latijn	7
1.3.2.	Woordsoorten	9
2.	Caput 2 - Waarheid en fictie	10
2.2.	De stichting van Rome	10
2.2.1.	Even terug naar ... de Trojaanse Oorlog	10
2.2.2.	Aeneas vlucht uit Troje	11
2.2.3.	Basistekst 1: Rhea Silvia	12
2.2.4.	Basistekst 2: De zoontjes van Rhea Silvia	15
2.2.5.	Een nieuwe stad bij de Tiber	17
2.2.6.	Basistekst 3: De stichting van Rome	19
2.2.7.	Uitbreidingstekst 1: De Sabijnse Maagdenroof	21
2.2.8.	Uitbreidingstekst 2: De zeven koningen van Rome	24
2.2.9.	De stichting van Rome ... waarheid of fictie?	27
2.3.	Grammatica	27
2.3.1.	De indeling van de substantieven	27
2.3.2.	Persoonsvorm, onderwerp en lijdend voorwerp	28
2.3.3.	De nominatief en de accusatief	29
2.3.4.	De uitgangen van het het werkwoord	31
2.3.5.	De genitief	32
2.3.6.	Woordgroepen	34
2.3.7.	Voorlopig overzicht van de naamvallen	34
2.4.	Monsterlijke wezens (4u)	35
2.4.2.	Plinius de Oudere	35
2.4.3.	Basistekst 4: Een bezoek aan mijn vriendinnetje	36

2.4.4.	Uitbreidingstekst 3: De strigae	38
2.4.5.	Uitbreidingstekst 4: De strix	40
2.4.6.	Basistekst 5: Het spookhuis	42
2.4.7.	Fantastische monsters	44
2.4.8.	Uitbreidingstekst 5: Monstrum	46
2.5.	Grammatica (4u)	47
2.5.1.	De datief	47
2.5.2.	De ablatief	49
2.5.3.	Samenvatting substantieven eerste klasse	51
2.5.4.	De indicatief praesens	53
2.6.	Memento!	55
2.6.1.	Test jezelf!	55
3.	Caput 3 - Ambitie en risico	56
3.2.	Imperium Romanum	56
3.2.1.	Woordenschatstrategieën	56
3.2.2.	Basistekst 1: Horatius Cocles	59
3.2.3.	Basistekst 2: Mucius Scaevola	61
3.2.4.	Veroveren of veroverd worden?	63
3.2.5.	Uitbreidingstekst 1: De ganzen van de Capitolinus	65
3.2.6.	Mannen met grote ambities	67
3.2.7.	Uitbreidingstekst 2: Caesar en de piraten	70
3.3.	Grammatica (2u)	72
3.3.1.	De datief	72
3.3.2.	De ablatief	73
3.3.3.	Samenvatting substantieven eerste klasse	75
3.4.	Grammatica (4u)	77
3.4.1.	De persoonlijke voornaamwoorden	77
3.5.	Memento!	79
3.5.1.	Test jezelf!	79
4.	Caput 4 - Winnaars en verliezers	80
4.2.	Winnaars in de arena	80
4.2.1.	De gladiatoren en het amfitheater	80

4.2.2.	Uitbreidingstekst 1: Allen daarheen!	85
4.2.3.	Uitbreidingstekst 2 : Dierenleed	86
4.2.4.	Basistekst 1: Androclus en de leeuw	88
4.2.5.	Basistekst 2: Verus en Priscus	90
4.2.6.	Uitbreidingstekst 3 : Hooligans	92
4.3.	Grammatica	94
4.3.1.	De adjectieven van de eerste klasse en de bezittelijke voornaamwoorden	94
4.3.2.	De indicatief praesens (2u)	96
4.3.3.	De klasse en het geslacht van het substantief (4u)	98
4.3.4.	De substantieven van de tweede klasse (4u)	100
4.5.	Grammatica (4u)	103
4.5.1.	De adjectieven van de tweede klasse	103

1. Caput 1 - Eeuwenoud en actueel

1.1. Intro - Welkom in de wereld van het Latijn!

1.1.1. Lingua Latina: van dialect tot wereldtaal

Je kunt ...

1- **beschrijven** hoe oud de Latijnse taal is.

2- **uitleggen** hoe het Latijn is kunnen uitgroeien van een plaatselijk dialect naar een wereldtaal.

3- de streek Latium **aanduiden** op een blinde kaart van Italië.

4- op een kaart van Europa **aanduiden** waar België ligt, waar Rome ligt en waar de Middellandse Zee ligt.

5- **uitleggen** waarom het Latijn als wereldtaal is uitgedoofd.

6- de verschillende soorten Latijn (klassiek Latijn, middeleeuws Latijn en Neolatijn) **situëren in de tijd**.

Het ontstaan van het Latijn

Het Latijn is één van de oudste talen die we vandaag kennen en begrijpen. Het is al ongeveer **2800 jaar oud!** De allereerste Latijnse opschriften dateren van de **6de eeuw v.C.**, maar het gesproken Latijn bestaat waarschijnlijk al veel langer.

De evolutie van dialect tot wereldtaal

Het Latijn werd in het begin enkel gesproken in een klein gebied in Italië: Rome en de omgeving van Rome. Deze streek heet **Latium**.

Van Latium komt Latinus en dus ook ons woord Latijn.

Je zou dus kunnen zeggen dat het Latijn een **plaatselijk dialect** was.

In de rest van Italië sprak men andere talen zoals Etruskisch, Oskisch, Sabijns ...

Kaart van Italië met de streek Latium aangeduid

Rome (volgens de legende gesticht in **753 v.C.**) was toen nog geen grote stad zoals nu, eerder een dorpje naast de rivier **Tiber**. De inwoners van dat dorpje, de Romeinen, veroverden eerst heel Italië en daarna (tussen de 3de eeuw v.C. en de 2de eeuw n.C.) ook de gebieden rond de Middellandse Zee. De Romeinen noemden die zee **Mare Nostrum** of Onze Zee. In het begin van de 2de eeuw n.C. was het Romeinse Rijk op zijn hoogtepunt.

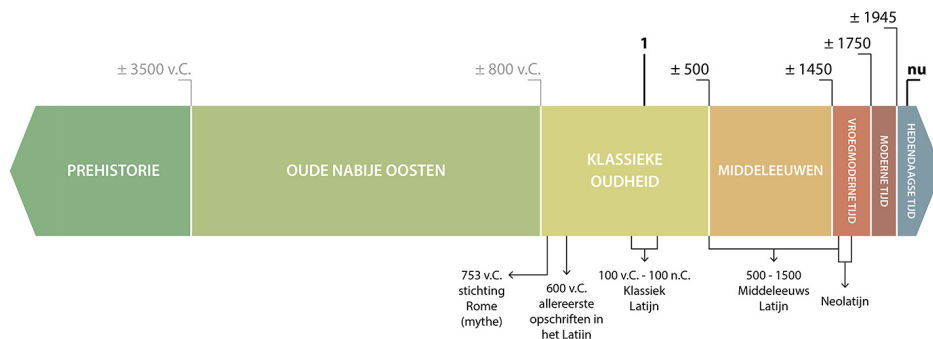

In de 5de eeuw n.C. raakte het westelijke deel van het Romeinse Rijk in verval, omdat de **Germanen** de grenzen overstaken en het westelijke deel van het Romeinse Rijk stapje voor stapje innamen. Het rijk verbrokkelde en viel uit elkaar in kleine Germaanse koninkrijkes. In het jaar 476 werd de allerlaatste Romeinse keizer afgezet. Daardoor doofde het Latijn uit als wereldtaal.

De verschillende soorten Latijn

Jij leest dit jaar voornamelijk **klassiek Latijn**. Dat is het Latijn dat gesproken werd tussen 100 v.C. en 100 n.C. Het is het Latijn dat geschreven werd door de belangrijke schrijvers zoals Caesar en Cicero. Op straat spraken de gewone mensen het **Volkslatijn**.

Naast klassiek Latijn kennen we ook het **middeleeuws Latijn** dat werd gebruikt in de middeleeuwen (grofweg tussen 500 en 1500). In de 15de en 16de eeuw ontstond het **Neolatijn**, waarbij schrijvers meer wilden terugkeren naar het klassieke Latijn en tegelijkertijd ook het Latijn wilden aanpassen aan de nieuwe, moderne wereld.

1.1.2. De invloed van het Latijn

Je kunt ...

- 1- het Indo-Europees **benoemen** als voorouder van het Latijn en de taalfamilie waartoe het Latijn behoort.
- 2- het Latijn **benoemen** als moedertaal van de Romaanse talen.
- 3- de vijf Romaanse talen **opsommen**.
- 4- enkele **voorbeelden geven** van Germaanse talen.
- 5- enkele **voorbeelden geven** van woorden in onze taal die van het Latijn komen.

Het Latijn is een Indo-Europese taal

Van talen die aan elkaar verwant zijn zeggen we dat ze horen bij dezelfde **taalfamilie**.

De meeste talen van Europa hebben één gezamenlijke voorouder: **het Indo-Europees**.

Het Latijn behoort dus net zoals bijv. het Grieks en het Germaans tot de **Indo-Europese taalfamilie**. Dat is de verzamelnaam voor een groot aantal talen, gesproken in bijna heel Europa en grote delen van Indië, die allemaal dochters talen zijn van één gemeenschappelijke oermoedertaal, het Indo-Europees.

De invloed van het Latijn

Het Latijn leeft voort in heel wat moderne talen.

Het Latijn is de moeder van de **Romaanse talen**: Frans, Italiaans, Spaans, Portugees en Roemeens. De Romaanse talen stammen dus allemaal af van het Latijn.

Maar ook in **Germaanse talen** zoals het Nederlands, het Engels en het Duits vind je nog heel wat woorden terug die van het Latijn komen. De Germaanse talen stammen af van het Germaans.

Heel wat woorden in onze taal zoals agenda, student, professor, kaas, poort, venster, tafel, dokter en advocaat komen dus van het Latijn.

1.1.3. Het Latijn is niet dood!

Je kunt ...

1- met je eigen woorden **uitleggen** waarom het Latijn officieel een dode taal is.

2- enkele **voorbeelden geven** van domeinen of gebieden waar het Latijn vandaag nog wordt gebruikt.

Het Latijn is niet echt dood!

Het Latijn is officieel een **dode taal**, d.w.z. dat het vandaag niet meer door mensen (als moedertaal) gesproken wordt.

Toch word je vandaag nog in heel wat werelden of domeinen met het Latijn geconfronteerd: in de katholieke kerk, de wereld van de rechtspraak, de politiek, de wetenschappen, de medische wereld en zelfs bij namen van winkels, bedrijven en producten!

Het Latijn is dus zeker niet echt dood, we zien overal nog Latijn en het is nog **verbazend actueel**!

1.2. Latijnse spreuken

1.2.1. Latijnse zegswijzen en wijsheden

Je kunt ...

1- de Latijnse spreuken **weergeven** in vlot Nederlands.

2- de figuurlijke betekenis van de spreuken **uitleggen** in je eigen woorden.

3- de spreuken **linken** aan een bepaalde situatie in het dagelijkse leven.

4- van de onthoudwoorden bij de spreuken de aanvullingen en de betekenis **geven**.

Woordtrainer

Sets GW

Klik op de afbeelding om de woordjes te trainen via Quizlet-kaartjes.
Op de voorkant van deze kaartjes staat enkel het grondwoord.

Sets ID

Klik op de afbeelding om de woordjes te trainen via Quizlet-kaartjes.
Op de voorkant van deze kaartjes staat het ID.

De video hieronder toont hoe je aan de slag gaat met de Quizlets bij je Digitale Methode Latijn.
Bekijk deze video op het platform.

Hier kan je een document downloaden met de tekst en de hulpwoorden van de spreuken. Je kan dit gebruiken om te controleren of je de zinnen begrijpt zonder naar de onthoudwoorden te kijken. Zo bereid je je voor op een evaluatie.

[Download](#)

De onthoudwoorden van de Latijnse spreken

pecunia	pecuniae v.	het geld	
non		niet	
tempus	temporis o.	de tijd, het moment, het ogenblik	Fr: le temps
fugere	fugio	vluchten	
caecus	caeca, caecum	blind	
esse	sum	zijn	Fr: être
est	3de pers enk van 'esse'	hij/zij/het is	Fr: il est
umbra	umbrae v.	de schaduw	Fr: l'ombre
suus	sua, suum	zijn, haar, hun	Fr: son, sa, ses
timere	timeo	bang zijn, vrezen	timide
flos	floris m.	de bloem	Fr: la fleur, Eng: the flower
unus	una, unum	één	Fr: un, une, Eng: one
facere	facio	maken; doen	Fr: faire
amor	amoris m.	de liefde	Fr: l'amour
vincere	vinco	(over)winnen	Fr: vaincre
omnis	omnis, omne	geheel, al, ieder, elk (mv: alle)	de omnivoor (alleseter)
errare	erro	zich vergissen; zwerven	Fr: l'erreur, Eng: the error
humanus	humana, humanum	menselijk; vriendelijk	Fr: humain, Eng: human
ad	+ accusatief	naar, tot, tegen, bij	
idem	eadem, idem	dezelfde, hetzelfde	
principium	principii o.	het begin	
cum	+ ablatief	(samen) met	
verbum	verbi o.	het woord	verbaal, Fr: le verbe, Eng: the verb
volare	volo	vliegen	Fr: voler
manere	maneo	blijven; wachten	
inter	+ accusatief	tussen; tijdens	
arma	armorum (mv.) o.	de wapens, hier: de oorlog	Fr: les armes, Eng: the army
lex	legis	de wet	legaal
mater	matris v.	de moeder	Fr: la mère
studium	studii o.	de studie, de ijver, de interesse	de studie
in	+ ablatief	in, op	
veritas	veritatis v.	de waarheid	Fr: la vérité
mens	mentis v.	de geest, het verstand	mentaal
sanus	sana, sanum	gezond	
corpus	corporis o.	het lichaam	Fr: le corps, Eng: the corpse
nihil		niets	
novus	nova, novum	nieuw	Fr: nouveau
sub	+ ablatief	onder	
sol	solis m.	de zon	Fr: le soleil
sed		maar	
vita	vitae v.	het leven	vitaal, Fr: la vie
discere	disco	leren	

1.3. Grammatica

1.3.1. De uitspraak van het Latijn

Je kunt...

het klassiek Latijn correct **uitspreken**.

De uitspraak van het klassiek Latijn

Wanneer je klassiek Latijn leest, moet je rekening houden met deze uitspraakregels.

Algemene regel:

Je spreekt alle letters (apart) uit. Ook combinaties van klinkers worden vaak apart uitgesproken.

De klinkers:

- **U** spreek je uit als **OE**.
- **E** spreek je steeds **helder** uit, nooit als een doffe e.
- **I** voor een andere klinker spreek je uit als **J**.

De tweeklanken:

- **AE** spreek je uit als **AAJ**.
- **OE** spreek je uit als **OOJ**.
- **AU** spreek je uit als **AAW**.

De medeklinkers:

- **C** spreek je uit als **K**.
- **QU** spreek je uit als **KW**.
- **G** spreek je **hard** uit (zoals in het Engelse game).
- **S** spreek je **scherp** uit, nooit als z.
- **V** spreek je uit als **W**.
- **T** spreek je uit als een **gewone t**, nooit als ts of tsj.

1.3.2. Woordsoorten

Je kunt...

- 1- voor het zelfstandig en bijvoeglijk naamwoord de Latijnse termen substantief en adjectief **gebruiken**.
- 2- substantieven, adjectieven, werkwoorden en voorzetsels van elkaar **onderscheiden**.
- 3- substantieven, adjectieven, werkwoorden en voorzetsels **herkennen** in je Fons.
- 4- **omschrijven** waaruit de aanvulling van een substantief, adjectief, werkwoord of voorzetsel precies bestaat.

Verschillende woordsoorten in het Latijn

In het Latijn bestaan - net zoals in het Nederlands - verschillende **woordsoorten**.

We onderscheiden volgende woordsoorten:

- **substantieven** (subst) of zelfstandige naamwoorden (zn) benoemen een levend wezen, voorwerp of begrip.
- **adjectieven** (adj) of bijvoeglijke naamwoorden (bn) vertellen iets meer over een substantief.
- **werkwoorden** (ww) drukken een handeling, gebeurtenis of toestand uit en kan je vervoegen.
- **voorzetsels** (vz) vertellen waar dingen zich ten opzichte van elkaar bevinden of wanneer een handeling gebeurt.

Daarnaast bestaan er ook nog voornaamwoorden, bijwoorden, voegwoorden en telwoorden.

Het Latijn kent geen lidwoord!

Woordsoorten herkennen in het Latijn

In je woordenlijst of Fons bestaat het ID (identiteitskaartje) steeds uit het grondwoord en één of meerdere aanvullingen.

- Bij een **substantief** is het grondwoord steeds de onderwerpsvorm of nominatief.

De aanvulling is steeds de **van-vorm** of genitief

bv.: umbra, umbrae v. de schaduw dus: umbra = (de) schaduw; umbrae = van de schaduw

Substantieven hebben ook steeds een **genus** of **geslacht**: mannelijk, vrouwelijk of onzijdig.

- Bij een **adjectief** is het grondwoord steeds de mannelijke vorm in de nominatief.

De aanvullingen zijn de **vrouwelijke** en de **onzijdige** vorm in de nominatief.

bv.: novus, nova, novum nieuw dus: novus = mannelijk; nova = vrouwelijk; novum = onzijdig

- Bij een **werkwoord** is het grondwoord steeds de infinitief.

De aanvulling is de **ik-vorm** in de tegenwoordige tijd.

bv.: facere, facio maken; doen dus: facere = maken of doen; facio = ik maak of ik doe

- Bij een **voorzetsel** is het grondwoord gewoon het voorzetsel zelf.

De aanvulling is een **vaste naamval** (+ accusatief OF + ablatief).

bv.: ad + accusatief naar, tot, tegen, bij

sub + ablatief onder

2. Caput 2 - Waarheid en fictie

2.2. De stichting van Rome

2.2.1. Even terug naar ... de Trojaanse Oorlog

Je kunt...

de aanleiding, het verloop en het einde van de Trojaanse Oorlog in grote lijnen **navertellen**.

De Trojaanse Oorlog

De **Trojaanse Oorlog** werd uitgevochten tussen de Grieken en de Trojanen rond het jaar **1200 v.C.**

Volgens de mythologie is de oorlog begonnen op een trouwfeest. Alle goden en godinnen waren uitgenodigd, behalve Eris, de godin van de ruzie. Zij was hier zo boos om, dat ze een gouden appel op het feest liet vallen met daarop de boodschap: Voor de mooiste. Drie godinnen vonden dat zij de appel moesten krijgen: Hera (de godin van het huwelijk en de vrouw van de oppergod Zeus), Pallas Athena (de godin van de wijsheid) en Aphrodite (de godin van de liefde en de schoonheid).

Zeus moest bepalen wie van deze drie de mooiste was, maar hij wilde zich er niet mee bemoeien. Dus gaf hij deze lastige taak door aan de Trojaan **Paris**. Deze koos voor Aphrodite, omdat zij hem in ruil de allermooiste vrouw van de wereld beloofde. De allermooiste vrouw ter wereld was de Griekse **Helena**. Zij was helaas al getrouwd met Menelaos, de koning van Sparta. Wanneer Paris Helena meenam naar Troje, verklaarde een woedende Menelaos, samen met zijn broer Agamemnon, de oorlog aan Troje!

De oorlog kende tien jaar lang wisselende successen, zowel voor de Grieken als voor de Trojanen. Wanneer de Griekse held **Achilles** na een ruzie met koning Agamemnon weigerde mee te vechten, nam zijn vriend **Patroklos** zijn plaats in. Patroklos werd gedood door de Trojaanse prins Hektor, de broer van Paris. Achilles doodde op zijn beurt **Hektor**. Later schoot Paris een pijl in Achilles' enige kwetsbare plek: zijn hiel. Achilles stierf en zonder hem waren de Grieken gedoemd om te verliezen.

Uiteindelijk bedacht de slimme Odysseus een plan: met de **list van het houten paard** konden de Grieken Troje innemen en Troje werd volledig platgebrand ...

De Trojanen trekken het houten paard waarin Grieken verstopt zitten de stad binnen.

2.2.2. Aeneas vlucht uit Troje

Je kunt ...

- 1- het verhaal van Aeneas in grote lijnen in je eigen woorden **navertellen**.
- 2- de personages Aeneas, Anchises, Ascanius, Creüsa en Lavinia in het verhaal **situëren**.
- 3- de stad **benoemen** die Aeneas in Latium stichtte.

Het verhaal van Aeneas

Op het einde van de Trojaanse Oorlog (rond 1200 v.c.) konden de Grieken de stad Troje innemen, dankzij de list met het houten paard. Troje werd helemaal platgebrand, maar enkele Trojanen konden toch ontsnappen. Eén van hen was **Aeneas**, een zoon van Venus, de godin van de liefde.

Hij kreeg in een droom van de goden de opdracht om in het westen een nieuwe stad te stichten, waaruit een machtig volk zou voortkomen.

Samen met zijn oude vader **Anchises**, zijn zoontje **Ascanius** en enkele vrienden, begon hij aan een lange reis. Zijn vrouw **Creüsa** was helaas in de brand omgekomen.

Na een zevenjarige tocht vol avonturen kwam Aeneas uiteindelijk aan in **Latium**, waar hij vriendelijk ontvangen werd door de koning van de stam van de Latijnen: koning Latinus. Deze had in een voorspelling gehoord dat zijn dochter **Lavinia** zou trouwen met een buitenlandse prins. Hij bood zijn dochter dus aan Aeneas aan, maar zij was al beloofd aan een koning van een stam in de buurt. Na een hevige oorlog met die stam trouwde Aeneas met Lavinia en stichtte een nieuwe stad die hij Lavinium noemde.

Kaart met de tocht van Aeneas aangeduid (van Troje naar Latium)

De vlucht van Aeneas (Federico Barrocci, 1598)

2.2.3. Basistekst 1: Rhea Silvia

Je kunt ...

- 1- de inhoud van (delen uit) de Latijnse tekst **weergeven**. (basis)
- 2- de tekst **vertalen** in vlot Nederlands. (uitdaging)
- 3- de inhoud van het verhaal **situieren** in een ruimere context.
- 4- eerder geleerde grammatica **toepassen** op de tekst.
- 5- de aanvulling en betekenissen **geven** van de onthoudwoorden uit de tekst.
- 6- een woordbetekenis **selecteren** die past in de context.
- 7- Liviu **situieren** in de tijd en zijn belangrijkste werk **noemen**.

Woordtrainer

Sets GW

Klik op de afbeelding om de woordjes te trainen via Quizlet-kaartjes. Op de voorkant van deze kaartjes staat enkel het grondwoord.

Sets ID

Klik op de afbeelding om de woordjes te trainen via Quizlet-kaartjes. Op de voorkant van deze kaartjes staat het ID.

Hier kan je een document downloaden met de tekst en de hulpwoorden van tekst 2.

Je kan dit gebruiken om te controleren of je de tekst begrijpt zonder naar de onthoudwoorden te kijken. Zo bereid je je voor op een evaluatie van de tekst.

De onthoudwoorden van basistekst 1: Rhea Silvia

filia	filiae v.	de dochter	Fr: la fille
virgo	virginis v.	de maagd, het jong meisje	Eng: the virgin
eligere	eligo	(uit)kiezen	Eng: to elect, the elections
sic		zo, op die manier	
manere	maneo	blijven; wachten	
et		en	Fr: et
in	+ ablatief	in, op	
templum	templi o.	de tempel	
debere	debeo	moeten	
sed		maar	
deus	dei m.	de god	Fr: Dieu
verus	vera, verum	waar; echt	
nam		want	
geminus	gemina, geminum	tweeling-	
filius	fili m.	de zoon	Fr: le fils
dicere	dico	zeggen, spreken	Fr: dire
ipse	ipsa, ipsum	zelf	
pater	patris m.	de vader	Fr: le père
suus	sua, suum	zijn, haar, hun	Fr: son, sa, ses
esse	sum	zijn	Fr: être
nunc		nu	
tamen		toch, nochtans	
duo	duae, duo	twee	het duo, Fr: deux
-que		en	
habere	habeo	hebben, houden	Eng: to have
mater	matris v.	de moeder	Fr: la mère
in	+ accusatief	naar, tot (in)	
conicere	conicio	werpen/gooien in	
atque		en	
puer	pueri m.	de jongen	
is	ea, id	hij, zij, het; die, dat	
mittere	mitto	sturen, zenden	de missie

Livius

Titus Livius leefde van **59 v.C.** tot **17 n.C.** Hij beschreef de geschiedenis van Rome vanaf de stichting van de stad tot aan zijn eigen tijd.

Zijn werk kreeg daardoor de titel **Ab Urbe Condita** of 'Sinds de stichting van de stad'.

